

Beek, van Beek, van de(r) Beek, ter Beek,.....VI).

Een schriftelijke overlevering uit de 15e eeuw, waarbij ene Jan van Beek, (Jan=Johan(nes): Hebreeuws, Johannan =Jawhe is genadig) op de meest afschuwelijke manier aan zijn einde kwam (gevierendeeld).. Uit mijn lagere schooltijd (geschiedenis-les) meen ik mij te herinneren dat in zo'n geval als straf, een ter dood veroordeelde door vier paarden aan handen en voeten gebonden werd uiteen gereten. Een dergelijke marteling onderging Jan doordat hij "wt (=uit)een vinnigen haet tegen Adolf's heerschappij, onder de hand met de Kleefsen handelde om haar binnen de stad te laeten", enz., wat gebeurde in Nieuwjaarsnacht 1468 te Doesburg,(=Drusiburgum, wat komt van Drusus ofwel Nero Claudius Drusus, Romeins veldheer 38-9 voor C.). Deze beschrijving (zie hierna) werd ontleend aan onder andere "aantekeningen van Geeraert van Nijmegen", en op schrift gesteld door de Gelderse oud-geschiedschrijver Slichtenhorst. Voornoemd voorval vond plaats tijdens het bewind van Adolf van Egmond (overl. 1477) hertog van Gelders gebied nadat hij eerst zijn vader Arnold (Aernout, overl.1473) hertog van Gelre, in 1465 gevangen had gezet op diens eigen kasteel (in 't kerker) van Buren, het Slot dat Arnold (1472) zou schenken aan zijn neef (en oogappel) Frederik ofwel "Schele Gijs", (zie no.9,blz.6). Gewoonte trouw waren er ook in die tijd vele vijandelijkheden, de voornaamste tegenstanders van Adolf waren zijn beide ooms Johan en

Willem die in het Gelderse, de Bourgondische-partij aan voerden. Johan(Jan) hertog van Cleve was de broer van Adolf s moeder (Catharina van Kleef), en de ander was zijn Kabeljauwse oom Willem van Egmond (vader van "Schele") heer van Culemborg en Arnhem (oud Geld. Aer(n)um), de stad welk hij in 1466 op zijn voornoemde neef Adolf had veroverd, maar later in 1469 weer aan hem moest prijsgeven. Echter na enige tijd was er weer trammelant en nam Willem bij verrassing (mrt.1478) Arnhem opnieuw in, met steun van Karel de Stoute (hert. van Bourg.). Dat was ook het jaar dat Willem te Brugge tot "Gulden Vlies" ridder werd geslagen, waardoor hij de rode mantel met bijpassende hoed mocht dragen, een in 1430 ingestelde Orde door Philips van Bourg. In een volgende aflevering nog wat meer over de Heeren van Kleef en Egmond, tevens vanwaar de naam "Orde van 't Gulden Vlies".

"Op den jongsten nacht des jaers 1467 is Doesburg overgegeven aan den Hertogh van Kleve door bedrayinge(=bijdrage) van Peter van Boetbergen (ook wel Peter van Beeck genoemd) en de Herman (zommigen heetten hem Jan) van Beek of ter Beeck, die wt ene vinnigen haet tegen Adolf s heerschappij, buyten voorkennis van hun andere keurnoten (makkers van de schout) en de burgeren, onder de hand(=in heimelijkheid) met de Kleefsen handelden om haar binnen de stad te laeten", enz.). Deze gebeurtenis was

tussen "Silvester" (=oudejaarsnacht) en het nieuwe jaar, nadat men die avond een "Duytsen dronk" had genomen. Als nu de burgers op dien avond "passelyken" beschonken waren en zonder "quaed" vermoeden op bevel van "Boetbergen en Beek" naar hunne woningen vertrokken waren, zijn de Kleefsen de stad Doesburg binnen gedrongen via een (met opzet) open gezet deurtje in de stadsmuur, bij den watermolen. Schijnbaar was de bezetting der Kleefsen niet van zo'n lange duur, tenminste; "In den jair ons Heeren deusent vierhondert achtendesestich, op den Geudensdach nae quasimodo" (=woensdag na beloken Paschen, 27 april) is Johan van Beeck voor het gericht van Adolf gebracht en nog de zelfde dag "gevierdelt umdat hé Doesborch hadde helpen verraden". Blijkbaar had Peter de dans weten te ontspringen met de "duesent Rijnguldens" beloning, die hen was toegezegd. In zijn bekentenis voor het gericht van de stad Zutphen, bekende Johan (Jan) van Beek dat Peter tot hem gekomen was en had gezegd; "Johan ick moit is met u kallen, dat moit byecht ende raedt (=geheim) wesen ende heymelick blyven, want dair groete macht an licht". Doe syde Jan; "Peter wat is de zaeke?", dair oen Peter op antwoirden ende seyde; "Dit is de zaeck; wy solden dairtoe helpen, dat die oelde heer van Egmond (Willem 1412-1483) in Doesborch queme", enz., tot zover deze zeer verkorte weergave.

De bastaardzoon van deze laatst

genoemde oelde heer Willem (en Aleid Kreyneck) was Hendrik van Egmond (overl. 1510) welke huwde met Agnes Kreyneck genaamd van Baeck, die tot de erven van Evert van Baeck behoorde, zij kreeg van hem de "Vierhuysthienden ten Bake". De dochters van Hendrick en Agnes waren; Henrica en Margriet, en om met Henrica te beginnen, zij trouwde ca. 1500 krijgverste Johan Goltstein uit het land Gulik (Gulik = tussen Rijn en O. Limburg). Nazaten van deze nogal Oranje gezinde familie kwamen later hier op de Vanenburg voor, zij waren verweven met het in die tijd hier bekende geslacht van Essen. Zo was Philip Hendrick Goltstein in 1736 Amptjonker van Nijkerk, over-rentmeester van de geestelijke goederen ('t Jansdal) 1760, ridder der Duitse Orde, enz., overl. 28 sept. 1775 op de "Vanenburg". Op 4 mei 1745 was hij te Putten in het huwelijk getreden met Judith Margaretha, de dochter van Lucas Willem van Essen tot de Vanenburg, landdrost van de Veluwe, en in 1678 Heer van Hackfort (de Schaffelaar, Barneveld) door vererving van zijn vrouws kant (geslacht Vijgh) de kleindochter van Hackfort., Voornoemde Lucas Willem had in 1692 de "pampiermeul in 't Sant" te Leuveren "ganckbaer gemaekt". De tweede dochter van voornoemde (bast.) Hendrik en Agnes was Margriet die in 1504 trouwde met Berend Ha(e)ckforde, de zoon van Jan Hackfort en Margriet van Essen. (Zie verder hun dochter Agnes, in no.7, blz.21, waar datum 1543 is 1534.) Weer even terug naar de Oost-Veluwe,

Doesburg en omstreken; In het jaar 944 werd door keizer Otto 1 (vader Otto de Rode) in de gouw, "Lake et Isla" (Lek en IJsel) diverse goederen geschonken aan Balderik-Ricfried zn., bisschop van Utrecht (918-976) de opvolger van de bekende Radboud. Een iets latere naamgenoot, graaf Balderik, gehuwd met de Hamelandse (Achterhoekse) dochter Adela -wiens voorkind Meinwerkus goede bekendheid geniet in Putten- hadden grote rijkdommen, niet alleen aan de IJsel en sinds 1006 Drenthe (Schoonebeek), maar ook vele goederen ten O. van Arnhem Nijm. en Limburg. Wegens verbeurd-verklaring van Balderiks goederen door de keizer (misschien ten onrechte, volgens sommigen) stierf Balderik (de Schoone) 1021 arm op zijn "Huis Beek" (Heim-Bach), en werd begraven te Zifflich, (tussen Kleef en Nijm.). De stamvaders, van de graven en hertogen van Gelre en Vorstendom Kleef, werden door de keizer aan gewezen als opvolgers in Balderiks goederen. Eerder had Balderik naast zijn eigen bezit en dat van zijn vrouw Adela ook goederen georven in de Betuwe van zijn neef "krijgsman", graaf Ansfried (zn. Lambert van Leuven), die op zijn oude dag (met tegenzin) bisschop van Utrecht werd (995-1010). Deze door vriend en vijand (Vikingen) gerespecteerde en bij leven Heilig verklaarde graaf Ansfried, had mede als erfgenaam van de reeds hiervoor genoemde Ricfried vrijwel half Nederland in beheer, waaronder de Veluwe. Hij overleed 1010 in het door hem zelf

gestichte klooster "Hohorst" op den Heiligenberg te Amersfoort, en werd tegen zijn laatste wil in, toch te Utrecht begraven. Zijn moeder Gerberga was de dochter van hertog Karel van Neder-Lotharingen (zie vorige afl. Loth.), de laatste naamgenoot uit het geslacht van Karel Hamer (Karol.) Deze H. Ansfried moet het geweest zijn die Ermelo (straks 2006) duizend jaar geleden zijn eerste zaalkerkje schonk, de kerk waar Michel Haeck (zie no.6, blz.9) eeuwen later het eerste onderwijs gaf aan de Armell'se jeugd. Misschien ook, is de naam "Leuvenum" (um=heim ofwel huis) Huize Leuven afgeleid van zijn geboorteplaats in (Belg.) Brabant?? Over Ansfried, Balderik, Adela en hun voor-familie, stichters van kerken en kloosters (o.a. Egmond) maar ook het militaire geslacht der Godfrieds dat daartoe behoorde, valt nog genoeg te verhalen, later wellicht meer daar over de naam Balderik (de Schoone, Lat. Pul) is ontleend aan Baldr, Balder of Baldur, in de oud-Noor(d)se mythe de god van al wat goed en schoon is, van het licht en de lente, van zijn wijsheid en welspreekendheid, was de lievelingszoon van Odin (Wodan) en Frigga, een glansrijk licht stroomde van hem uit. Zijn boodschapper was de raaf, (Ravenstein). De naam Ans(fried)= God(fried), het Germ. ans=god komt van het oud-Noorse "Asen" de heidense goden, zoals Odin, volgens het namenboek van der Plank. Het woord god zou ontleend zijn of verband houden met de volksnaam der Goten, Gotland (Zweden), maar

kan ook afgeleid zijn van het Germ. woord "goed" (=goed), zoals de naam "Goedvree" (verwant aan van(de)Beek, Ermelo) wat betekent Godevree of Godsvrede. Dat hield in: een Middeleeuws voorschrift van de Kerk om alle strijd en vete gedurende een bepaalde tijd (op kerkelijke hoogtij dagen) te laten rusten. Uiteraard slaat dit ook op namen

zoals Godfri (e)d, Godfrey Godfroy.... Even boven het hier voornoemde Doesburg lag de "Hof te Dieren" welk in 1168 door keizer Frederik Barbarossa geschonken was aan Engelbert van Berg (zie graven Berg en Bergischeland, vorige afl.).

daarover volgende keer.
E. v.d. Beek.

Het zoekplaatje van deze keer is een foto uit 1927, genomen in Harderwijk. Er zouden ook een paar Ermeloërs op staan. Wie weet er meer van?

